

LITERATURA
CIENCIAS

ARTS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:

Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. 20 CÉNTIMS

» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . . 40 »

» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

El meeting y las garantias, per Trinitat Monegal.—
¿Ni bolsa ni bossa? per J. Ruyra.—La Filosofia Gre-
ga antiga: I, per Pompeyus Gener.—El bosch, per
G. Zanné.—Inconscients, per F. Pujulá y Vallés.—
La «Rosa», per Francech Oliver.—Las representa-
cions de Bayreuth: II, L'anell del Nibelung; III, L'Ho-
landés errant, per Salvador Vilaregut.—Bibliogra-
fia, per Xavier Viura.—Revista de revistas, per
idem.—Novas.

FOLLETÍ:

TITELLAS FEBLES, per Frederich Pujulá y Vallés.
Plech 4.

NATURA, per John Ruskin, traducció de Cebriá
Montoliu. Plech 14.

EL MEETING Y LAS GARANTÍAS

En el dia 24 prop passat tingué lloch á Madrid un meeting pera demanar al govern l'aixecament del estat de siti y'l restabliment de las garantias constitucionals sospesas en gran part de Catalunya. Avuy ja casi ningú se'n recorda d'ell; de sa realisació no'n parlará la historia: nasqué mort, era un albat!

Al llegir la ressenya del acte se senten ganas de riure; riallas que's converteixen en forta riallada en quant un s'entera de sa historia, de qui eran sos iniciadors y'ls que s'hi havian adherit.

Es un bon exemple de cóm las cosas que

podrian ésser grans se converteixen en petites y ridiculas!

En l'esmentat acte se digueren una serie de vulgaritats que sembla impossible que'ls que las escoltaren no deixessin en blanch als oradors que las llensaren, obehint tant sols á un afany insaciable de popularitat mal entesa.

¿Quins foren els que'l promogueren é intervingueren? En Leopold Romeo, el célebre periodista que nosaltres coneguerem á la vinguda d'en Dato, el que prengué part en els actes de trista memoria á la surtida del Liceu, l'autor de tantas frases *afalagadoras* perá nostres paysans...; aquest fou l'héroo de la festa: l'Odón de Buen y altres que s'han distingit per son amor als catalanistas, que son jacobins empedernits y que no tenen altra deria que la auto-llibertat contant ab la esclavitud dels que com ells no pensan; fanáticos de sos ideals, que ab la forsa voldrian imposar, malgrat fos necessari que corressin rius de sanch. Pobres senyors! Y ells ens volen salvar en nom de la llibertat!

Molts adherits hi hagué, si fa ó no fa de la mateixa estofa, amén de certs diaris que á tot s'adhereixen: meetings, corridas de toros, insultants festas pera caritat, sense més fi que'l d'augmentar el número de sos compradors ó la llista de suscripció.

¿Y en Soriano, en Blasco, en Junoy, etc., etc., y altres *apòstols* que van per las firas á predicar sos remeys pera curar las malalties socials, remeys que venen á ésser veritables *panaceas* pera... ells? No hi eran; ignorém el per qué; no podém creure de cap modo que fos conseqüència de que no hi assistís en Lerroux.

Y en Canalejas, el gran Munyon de la política espanyola; el que sent ministre governà ab l'estat de siti; el del talent superior y d'eloqüència arrebatadora, el *gran curandero*; el que per experiència propia sab las gangas del estat de siti, ¿per qué no hi era? Segurs estém de que ja està convensut de que li convé més que'l ofici d'*arrenca-caixali* ambulant, tornar á obrir son antich despatx de doctor en medicina política ab son corresponent titul, pagant la contribució y degudament colegiat, mentres espera tornar á ésser un dels vuyt grans metjes de cabecera que cuydan de la malaltia del Estat espanyol. Ha vist que'l predicar per carrers y plassas té'ls seus *quiebros* y's retira del ofici: ¿veritat, don Joseph?

Es ben cert que sentim en l'ànima que'l govern no accedis á las peticions fetas en el meeting, en quin cas hauriam pogut fer una rebuda sensacional als senyors Romeo y de Buen, fent passar son cotxe pel mitj de la Rambla y anant á escoltar sos discursos que haurian fet desde un balcó. ¡Quina llástima! Han perdut una bona ocasió de guanyarse un'acta de diputat per nostra circumscripció. Un altre dia serà!

Com ja diguerem en un dels prop-passats números, nosaltres no volém demanar el restabliment de las garantias, com si fos una almoyna, ni volém agrahir res als que ho demanan ab tal concepte, ni tampoch al govern que ho fassi. No volém demanar per favor lo que de dret ens pertoca.

¿Es tal volta porque preferim l'estat de siti y'l de sense garantias al estat normal? Aixó may. Partidaris entusiastas, fins á l'adoració, de la vera llibertat, no podém aymar una situació en que aquesta està restringidíssima, essent limitats fins al extrém els drets més sagrats del individu. Y volém l'estat normal, no tant sols per aquest motiu, sinó pera poder predicar lliurement nostras

doctrinas, á més de que la llarga continuació d'aytal situació pot donar á creure als estrangers que, ó nosaltres som uns cafres, ó'l govern es un tirà: y cap de las dugas apreciacions ens convenen, ni'ns agradan.

Nosaltres volém arreu proclamada la llibertat y respectats nostres drets, y no podém oblidar que «la llibertat de discussió es la salvaguardia de totes las demás llibertats.»

Y al veure nostra situació actual, no podém menys de girar el cap enrera y contemplar ab enveja'ls vells temps del poble anglés, en els que ja no's permetia la proclamació del estat de siti; en que'ls paysans foren sempre jutjats per tribunals civils ó eclesiàstichs, may militars; y en que vegeren respectats la inmensa majoria de sos drets. Els inglesos d'ahir y avans d'ahir ab més llibertat que nosaltres en ple sigle *xxl*!

Y no'n tenim prou ab que aixequin l'estat de siti y restableixin las garantias; volém que's promulgui una llei en virtut de la que no's pugui posar per un may més cap d'aquestos dos estats anormals. Considerém á la llibertat del individu molt superior á la voluntat del govern, tota vegada que l'Estat existeix pera l'individu, y per tant, que aquest no deu ésser may esclau d'aquell. Guardis, donchs, la situació anormal pera quant perilli la existencia del Estat, considerat com á conjunt d'individus, ja per una guerra estrangera ó civil, may pera la conservació del ordre intern.

Pera conservar la vida del Estat ab relació ab els altres, té aquest una institució especial, l'exércit, ja obligatori, ja permanent. Institució ab missió propia, molt per sobre á la de la policia y altrás destinadas á la conservació del ordre intern; y may y en cap cas se'l deu fer servir per'administrar justicia per delictes polítichs, que ja tenen tribunals apropiats: á cada hū lo seu. Fer servir l'exércit per'aquestas cosas petites, essent sa missió més alta, es no estimarlo en son just valor; es rebaixarlo.

Pera conservar l'ordre intern del Estat, té aquest també medis propicis, institucions adecuadas (policia, guardia civil, etc., etc.), y pera jutjar els delictes, els tribunals comuns ab sas lleys, que garantisan la llibertat del individu ab sos corresponents drets, ¿qué més se necessita?

Y si á n'aixó se'ns arguheix qu'en nostre Estat els medis son poch, per falta de recursos, sols els hi devém dir, que dels molts que ab el nom d'empleats no son altra cosa que parássits inútils del Estat, qu'en treguin uns quants y que ab las economias encara n'hi haurá de sobras per'atendre á n'aquells serveys.

Demaném, donchs, que's restableixi la normalitat, però ab la condició de que no sigui may més alterada per causas internes en forma de situacions de forsa. Y per lograrho, demaném que las Corts promulguin una lley apropiada pel cas. Aquesta es nostra opinió: aquest nostre desitj.

En el meeting de Madrid no's demanà aixó, porque tant els que'l promogueren, els que hi assistiren, com els que s'hi adheriren, esperan un jorn ó altre, ab una forma ó altra, ésser poder y no volen despénders d'una arma tan preciosa pera governar á son gust imposantse per la forsa. Per'aixó no'ns hi adherirem y'ns en riguerem, puig ni creyém en sos autors, ni creyém en lo que demanan, y menys volém servir d'escambell als tirans de demá, que'ns imposarian sa tirania filla de la ignorancia y de sa bona fe tan ben acrisolada.

30 agost.

¿NI BOLSA NI BOSSA?

Vaig sentir á un pescador de Blanes la següent expressió:

«Era un homo molt rich, però's va donar á jugar á sa borsa y li varen escurar sa bossa.»

Sens dubte la llengua ferrenyament catalana del ignorant pescador no s'havia sapigut girar á pronunciar la paraula castellana *bolsa*, l'única qu'ell hauria sentida pera'l seu cas; però hi há gent que, fins quan emborbellan, son dignes d'estudi, porque tenen l'instint castís del llenguatge; y aquest mot de *borsa'm* va semblar desseguida de bon fust.

En arribant á casa vareig consultar el diccionari d'en Labernia y vaig veure que efectivament la paraula *borsa* era catalana y la precedent antiquada de *bossa*. Y vaig pensar: ¿per qué no reviscolarla, imitant el bon instint del pescador, en tot lo referent á la contractació de valors?

He llegit cent voltas en *La Veu de Catalunya*: Bolsa de Paris, Noticias de Bolsa, etc. En *La Renaixensa* he trobat: Revista de Bossa, Bossa de Madrid, etc. Ni bolsa ni bossa'm sonavan bé: *bolsa* per ser paraula castellana, *bossa*, porque haventla'l nostre poble usada únicament en el sentit material de saquet, hont se guardan els diners, y en el moral de riquesa de cada hù, havia limitat á estas dúas acepcions el seu significat en la nostra pensa, majorment havent aparegut entre nosaltres un altre mot, per foraster que fos, que s'aplicava exclusivament á la contractació de valors. Al meu parer, pera substituhir la avuy usual y mal catalana paraula *bolsa*, calia cercar un terme castís, diferent del vulgar *bossa*. Y aquest terme he cregut trobarlo en la boca del pescador blanch.

A mi m'apar escayent dir: Revista de Borsa, Borsa de Paris, jugador de borsa, borsista, etc. Y admés aixó, tal vegada s'hauria d'escriure *borsàtil* en comptes de *bursàtil*, porque tant per tant, en el meu concepte, val més acudir á l'arrel catalana que á la llatina. També's podria fer borsi (per *bolsin*) aixis com de cofa's fa cofi, de flauta flauti, d'espasa espasi, etc. Jo crech que'l nostre poble adoptaria fàcilment aquesta manera de parlar.

Molt m'agradaria que *La Renaixensa* y *La Veu de Catalunya* diguessen quelcóm sobre aquest punt, ó que, si consideran bona la llissoneta del pescador, l'aprofitessen desde ara sense retop.

J. RUYRA.

LA FILOSOFÍA GREGA ANTIGA

I

En aquesta edat maravellosa de la Humanitat, l'esperit grech sobressurt en tots els gèneros y porta a tots els assumptos l'ordre, la mesura, la proporció justa y l'harmonia. Poetas, dramaturchs, filòsops, historiadors, metjes, lo mateix que legisladors y artistes, tots arriban tan alt, que la Humanitat encara, pera sa perfecció, els mira avuy com a models. Y'l temps en que visqueren tots aquests homes, fou tan curt, diu Veleyus, que no n'hi havia dos que no s'haguessin pogut conèixer. Y Pericles forma'l centre de aquesta època de llibertat, genial y magnànima; un xich avans ó un xich després, tot floreix a son entorn. Y la flor més preuhada, tant com la del Art, fou la Filosofia, Filosofia que sols es l'Art de la Idea.

Se sosté ab probabilitat que la Filosofia a Grecia hi nasqué baix la influencia de la que hi havia en la India y en l'Egipte. Nosaltres creyém més aviat que foren las predisposicions naturals de la rassa las que la determinaren, sense que neguém en absolut la influencia de lo primer. La rassa helénica era una rassa massa intel·lectual pera trigar en demanar-se una explicació racional del Univers.

Se conta qu'al principi hi hagué sols els nomenats *set sabis* (1) que formulavan sen-

tencias ó máximas pera regular las relacions de sos conciutadans, y faulistas que per medi d'apòlechs ó alegorias tractaren de donar una lliçó moral als grechs, tipo ideal dels quals es Isop, de qui s'ignora quasi tot, y solzament se suposa que fou un esclau lliberat.

Peró aviat varen apareixe verdaders pensadors que tractaren de formular un sistema del Univers.

La varietat de rassas influí en els sistemes.

Els Dòrichs, conservadors absolutistas, buscaren en las causas finals els motius morals, el *perqué*.

Els Jònichs, liberals, republicans, més humans y més sensats, buscaren el *cóm*, estudiant la naturalesa y encadenament dels fenòmens, subordinant la moral a la Naturala y sentla emanar d'ella.

Els primers foren més aviat moralistas y religionaris; els segons, Filòsops en el verdader sentit de la paraula.

Aném a veure la escola Jònica originant ab els seus escrits una moral humana y un saber directe, no depenent pera res de las religions més ó menos absolutistas.

El primer filòsop serio que trobém fou Thales de Mileto, a qui s'ha considerat com a fundador de la escola Jònica. Va náixer l'any 640 avans de J. C., y's creu que la familia de son pare era originaria de Fenicia; de modo que, a ésser aixó cert, ell fora'l resultat d'una barreja de Ari ab Semita, ó lo qu'es lo mateix, de Fenici ab Grech. Va ésser el primer en buscar las relacions dels fets, ó lo qu'avuy anomeném las *lleys*. For-

(1) Entre aquests escriptors filòsops primitius alguns hi fan figurar a Thales de Mileto, altres a Bias de Priena ó Pitacos de Mitilene, y a Solón d'Atenas. Chilon d'Esparta, Cleóbulo de Lindos y Periandro de Corinto completan el número; però en veritat res hi há de fixo sobre'l particular. D'algun d'ells, com es l'últim, no es probable, puig pot dubtar-se del seu enteniment y de la seva prudència, ja que com a governant fou un tirá dels més crudels.

Han quedat dels set sabis, com a proverbials, algunas máximas que Platón anomena *las primicias de la Sabiduría Grega*, tals com: «*Conèixte a tu mateix*.» «*Fuig*

de tot excés.» «*Escolla molt y parla poch*.» «*La sabiduría la dona la experiència*.» «*Dolenta es la desgracia: pitjor es el no saber suportarla*.» «*No fassis tu lo qu'et desagrada en els demés*.» «*La base de la llibertat es una conciencia forta y neta*.» Y aquesta de Bias, al eixir nu de sa ciutat, cayguda en poder del enemic: «*En mi porto tot quant tinc*.»

mulà varis teoremas matemàtics, especialment sobre'ls triànguls, un dels quals li permeté amidar l'altura de las piràmides de Egipte per l'ombra que projectaven. Ell fou qui induí als marins Jònichs a pendre com a guia la *Estrella polar* y no la *Ossa major*, massa allunyada del pol. Seguint aquesta guia d'observació dels fenòmens y de formulació de sas lleys, va posar la base pera lliberar de la teologia l'esperit. Thales va rompre obertament contra la tradició; ell vegé sols forsas que dirigir allí hont els altres hi veyan Deus qu'adorar. Va pendre l'Ayguia com el principi de tots els sers vivents: «tot ve d'ella y tot á ella retorna,» deya. Aixís, el dipòsit de la forsa generadora estava en el mar; l'Univers era, pera ell, un organisme vivent; y'ls Deus no eran més que las forsas naturals presentadas per la imaginació com sers antropomòrfichs. Ja en aquell temps formulava conclusions qu'avuy confirmen la ciencia moderna.

Anaximandro fou amic de Thales, per més que sa especulació fos un xich més abstracta. Construí un *gnomon*, rellotje de sol, una esfera y un mapa-mundi, calculant la inclinació de la eclíptica, y encaixà la descripció del seu sistema en son llibre *περί φύσεως*, sentant que del no res, no pot surtirne res. Substituí l'element primitiu de Thales ab un principi infinit y etern, quina essencia era'l produhir continuament, en virtut de sa propia forsa, y quals manifestacions eran els fenòmens.

Anaximenes va seguir el camí de Thales, substituint al líquid element l'Ayre, com element primordial de las cosas. «Rarificat,—deya,—se converteix en foc; condensat, en núvols; y forma l'aygua, la terra y las pedras, segons son grau de condensació.»

Heràclit d'Efeso prengué com a primer principi'l Foch. Y negà la existencia dels deus fins la d'un sér supra-sensible. Va concebir la idea de la permanencia de las lleys generals de la Naturalesa, a pesar de la varietat infinita del fenòmens. Y formulà'l següent axioma: «Tot se mou, res persisteix»: *πάντα ῥεῖα, οὐδὲν ἔχει*. Una transformació perpetua, una producció y una reabsorció continuas, deya qu'eran la base del Univers. Aixís ve á ésser el pare del transformisme. En principi, no han escrit més ni Darwin, ni Spéncer. Generació y destrucció ja eran pera ell, com pera'ls moderns, unió y separació, agregació y disgregació. La energia permanent, el moviment etern, tot està ja descrit per Heràclit. Veya la millor manifestació de lo divi en la Humanitat, y aixó era'l pensament, la elevació del intelecte sobre las simples sensacions orgánicas. Va floreix 500 anys avans de J. C.

Empédocles, nascut á Agrigento (Sicília), va floreix 50 anys després. Fou un gran físich, filòsop y poeta. Sosconciutadans, qu'admiravan els seus escrits sense poder pene-

trarlos, li erigiren una estatua cuberta ab un vel, símbol de la obscuritat que pera ells tenia'l seu estil. Com á físich sentà la teoria dels quatre elements: Terra, Aygua, Ayre y Foch. Ademés d'aquests elements, admet dugas forsas fonamentals, l'Amor y l'Odi, qu'en la formació y en la destrucció del món representan, l'un l'atracció y l'altre la repulsió. Empédocles va tendir á la metafísica, y fins se diu que's dava ayres de taumaturg. Creya en la metempsicosis y prohibia l'us de la carn, aixís com els sacrificis de sers vivents, per pur amor á tot lo que té vida.

Xenófanes, vingut del Assia menor á la Italia meridional, ó sia á lo que s'anomena la Magna Grecia, va fundar allí la escola de Elea, en la ciutat d'aquest nom. Va combatre las ideas mitològiques sobre la essencia dels deus, substituintlos per una concepció filosòfica del Univers. Ell fou qui calificà de purs antropomorfismes las divinitats y digué: «Si'ls bous y'ls lleons sapiguessin de pintar, pintarian als deus tals com ells son.»

Parménides fou poeta al ensemps que filòsop, y decididament idealista, ja qu'afirmava que fora de la metafísica, qu'era lo real, sols quedava lo físich com apariencia pura.

Y Zenón d'Elea va arribar encara més enllà, donchs va negar fins el moviment. Se diu d'ell que fou mestre de Pericles. La escola Jònica's pot dir que fou determinista, com avuy s'anomena. La Eleàtica fou dialèctica y essencialment racionalista pura. A tal excés portà las ideas, que, servintse de la rahó, declarà purs fenòmens d'impressió las cosas; la realitat era la inteligencia pera'ls eleatas, y la veritat, la identitat del món ab el principi etern, aixó es ab Deu.

En la mateixa Sicília hi floresqué Pitágoras, nascut á Samos cap al any 510 avans de J. C. Emigrà á Italia, segons se diu, perseguit pel tirà Policrates, y s'establí á Cretona.

La Magna Grecia era, per aquells temps, un gran centre intelectual. Agrigento y Siracusa tenian grans escoles, y allí se'n anà Pitágoras pera fundar sa escola nova. En contraposició á la escola humana é inductiva dels Jònichs, la de Pitágoras continuava baix noves formas l'esperit teològic absolutista y metafísich del Orient asiàtic, que'ls Jònichs havian rebutjat. En Pitágoras hi há dos personatjes: l'un llegendari, al que s'atribueixen mil invencions, y l'altre real. En la falta absoluta de documents, y haventse perdut la clau del llenguatge matemàtic simbòlic ab qu'embolcallava sa doctrina, es casi impossible apurar la veritat de lo que inventà ó escrigué. Se diu d'ell que viatjà per l'Assia y per l'Egipte, y tal volta arribà á la India. En el fons sols se sab de cert que fundà la seva escola á Cretona y qu'ensenyava á perfeccionar y desenrotllar els principis religiosos, tendint á un fi polítich teocràtic.

Com hem dit, a Pitàgoras no se'l coneix directament, sinó per lo que d'ell diuen escriptors posteriors; però'l caràcter que resulta dels seus asserts es la reacció mitica dogmàtica orientalista, en contra de la independència democràtica dels Filòsops Jònics. La seva ciència, encara que matemàtica, va embolcallada en la obscuritat dels símbols, y està animada per la superstició, ó, si's vol, per la imposició, al home, de lo supra-sensible ó de lo incognoscible. Pera Pitàgoras la Naturalesa estava subjecta al llenguatge, y aquest a aquella, y las paraules com els fenòmens, eran no més que símbols d'un ideal real, invisible, que's revelava a l'ànima humana pels números. Així els seus deixebles usaven sempre fórmulas numéricas y geométricas simbólicas de quèlcom amagat. Aquests deixebles se coneixian pel triple triàngul; ó sia un triàngul cada un de quins costats, dona origen a un altre triàngul, ó pel pentagon.

La escola Jònica partia dels fets y s'elevava a principis generals. Pitàgoras, al revés, va partir de la idea més universal, de la de la divinitat, y procedia per deducció il·lògica, sense cap observació ni experimentació. La seva base era son raciocini abstracte, apoyantse en principis absoluts. El principi real de totas las cosas era, segons ell, la *monada*, aixó es, la unitat absoluta, de la qual per oposició'n naixen la limitació, la dualitat, la imperfecció, lo indefinible. L'ideal humà consisteix en desenredar els ànims dels llassos de la dualitat, del món sensible, lo qual s'obté deixant la ciència de lo que varia, de lo fenomenal, com a falsa, pera obtenir la ciència verdadera del un, del Sér inmutable, tendint a reduhir la multiplicitat a la unitat. Y com a conseqüència exposa sa teoria dels números, que pera ell son els símbols exactes de las cosas. No seguirem endavant en la exposició de las doctrinas pitagóricas, donchs ens falta espay pera ferho: sols dirém que la seva moral resulta ascètica, austera, d'abstinència y de repressió dels sentits.

Demòcrit continuà la escola Jònica y es el filòsof que més s'acostà a la veritat, tal com avuy dia la consideren els sabis. Son naixement, a Abdera, se fixa entre 490 y 464 avans de J. C. La fetxa de sa mort es incerta. Se suposa que visqué 109 anys. Viatjà molt. Estigué en la Magna Grecia y en Egipte, y's creu que també a Persia y a Caldea. No's saben detalls intims de la seva vida. Se l'ha presentat com un enemic de la tristesa y ab la eterna y alegre rialla dels deus als llabris.

Combaté com a malsanas la escola d'Elea pel seu racionalisme buyt, y la de Pitàgoras per las sevas supersticions. S'afirma que Leucipo fou son mestre. Gastà sa fortuna pera instruhir-se, y ridiculísat com a malgastador per sos conciutadans, els convocà y's hi llegí sa obra *Μεγας δεισμοσ*, y aquests alas-

horas, veyent qu'era'l saber lo que l'havia arruinat, l'indemnisaren ampliament (1). Sos coneixements eran vastíssims. Sos escrits profonds. A ells anà a provehir-se Aristòteles com en un arsenal. Sas ideas eran justas y vastas. «*S'ha d'aspirar—deya—no a la plenitut de la Ciència, sinó a la plenitut de la Intel·ligència*». Sentava que pera tenir ideas aproximativas de la realitat calia fer lo qu'ell havia fet. «*Dels meus contemporanis—escrivia—jo soch el qu'ha recorregut una part major de la Terra, visitat las regions més llunyanas, vist més climas, escollit més pensadors; ningú m'ha sobrepujat en las construccions y demostracions geométricas, ni's géometras d'Egipte, ahont he viscut cinch anys.*» Una màxima seva es que «*el qui aymi las contradiccions y la xerrameca, res pot produhir en serio.*» Ell fou la font ahont anà a beure Epicureo. Odiava la dialèctica, a pesar de lo qual Aristòteles l'anomena ab respecte fins quan el combat. En cambi Platón el combat sens anomenarlo, y en un moment de fanatisme volgué comprar els seus escrits pera cremarlos. Diògenes de Laertes ho afirma, y Aristòteles ho garantisa.

Fou el primer que formulà d'una manera clara'l sistema atomistich. Sas premisas son: 1.ª No hi ha res que vingui del no-res. Res de lo existent pot ésser anulat. Tot cambi ó destrucció no es més qu'agregació ó disgregació de parts. 2.ª Res aconsegueix fortuïtament. Tot té la seva rahó d'ésser, ó sia la seva necessitat. 3.ª No hi há res més qu'ls àtoms; fora d'aquests, el buyt. Lo demés son hipòtesis sense fonament. Lo dols y lo amarch, la calor y'l fret, el color y la obscuritat, existeixen sols en nostre pepsament, son maneres de sentir els àtoms y la seva existencia. 4.ª El número de àtoms es infinit com sas formas. Cayent y projectantse a través del espay inmens, els més grans, qual cayguda es més ràpida, topan ab els més petits; els moviments laterals y'ls remolins que d'aixó'n resultan, son la causa de la formació del món. Continuament se forman innumbrables mons en l'espay inmens, pera desapareixe simultania ó successivament y donar lloch a la formació d'altres. 5.ª Las diferencias de totas las cosas provenen de las diferencias en grossor y número, forma y coordinació dels seus àtoms constitutius (havia previst ja la moderníssima química del espay!); però'ls àtoms en si no tenen diferencias qualitativas. No tenen estats interns; sols obran uns sobre altres per la energia de la seva projectió y dels seus topaments. 6.ª L'ànima està formada d'àtoms subtils, lllisos y rodons, anàlechs als del foch. Son els més movibles de tots, y de son moviment, que's comunica

(1) Cinch cents talents, ó sían més de cinch cents mil duros, y la erecció de varias estatuas en son honor.

a tot el cos, en naix el fenomen de la vida.

Com se veu, encara que barrejats ab principis erronis a causa del poch avens experimental de l'època, Demòcrit té idees justíssimes sobre la Naturalesa, qu'han dat lloch a molts sistemes més moderns. Sa moral està d'acort ab la teoria de la felicitat y del plaer, es a dir, del acreixement de la Vida. Pera ell la serena tranquil·litat del esperit es el major de tots els bens, y l'home ha d'obehir sols als dictats de son cor, sens inmutarse ni entristirse devant dels successos, per tristos que sian. Sas obras son *El Gran Diacosmos*, *De la naturalesa del món*, *Sobre las pedras*, y algun'altra quin titol no ha quedat.

(Seguirá.)

EL BOSCH

El bosch! El bosch es un'orga inmensa de sonoritats majestuosas y plenas, de veus suaus y misteriosas. Quan la ventada xiula, pel bosch hi ressonan milers de remors: al lluny altràs remors responen y s'hi abressan y barrejan,... dessota las arcadas de fullatje, aquestas veus onejan ja dolsas com gronxoleigs de llachs, ja potentas com la tempesta oceànica.

El bosch es el gran teatre de la Natura. Al arribar la Primavera, el bosch se cobreix de una vela fullosa y verda. El color vert hi canta una melodia hermosíssima teixida ab tots els seus matisos. Ratxadats rihentas d'alegria, de claror y de perfums, saludan al mal temps que s'allunya. Entre'ls sospirs dels arbres esclata quelcóm de gay qu'apaga'l feble ressó de las cançons grises de mars, els darrers tremolors de la llum hivernal: dels núvols devallan raigs dejoya. L'oreig preludia l'himne de maig. Y la Natura s'omple de reflets, de núvols daurats, de modulacions cristallinas, de nius, de blávors, de remoreigs dolcissims, de bataments d'alas, de riallas, de cants de rossinyol, de flayre de fonoll y de ginesta, de flors camperolas, de rosadas frescas, de vermellors alegras fillas divinas de las foscas nits.

Dolsa armonia sinfónica creuha pel bosch: el vert palau de fullas s'estremeix al bes del

sol, quals raigs lliscan brancas avall, fent naixe boyrinas grogas que pujan y baixan bressadas per l'oreig.

Després venen las xardors del Estiu, las torrentadas de sol, els aixuts persistents, els vols màndrosos de las blancas nuvoladas. La pols giravolta pel bosch, portada per las ventadas calorosas. Ab foscas cabussadas, aixams de moscas y d'abelas ratllan la llum irisada del bosch. Las fonts cantan entre las herbas.

Y arriba la Tardor, la implacable enemiga dels fullatjes, groguenca y trista. Els forts vents xiulan desesperats a través dels arbres y'ls despullan. Els tronchs s'aixecan demunt d'una catifa de fullas marcidas. Las aurenetas fugen xisclant, el cel s'omple de boyras.

Y, a la fi, l'Hivern devasta'l bosch. Els llops udolan. El bosch sembla un cementir. La neu blanqueja'ls arbres y'ls cubreix ab una mortalla gelada. Tot canta ab armonia tristíssima: la tétrica sinfonia del bosch gelat apar la veu del etern desconsol, el ressó del no rés, la complanta de la buydor y de la mort. Y'ls arbres gemegan retorsats barbrement, ab els cims doblegats pel vent...

En el bosch hi han somniat els poetes. En el bosch visqueren Rama y Sita. En el bosch, els aucells, entre las remors de la Natura deixondida, revelaren a Siegfried la existencia de la divina Brunnhilda. En el bosch se perderen y s'estimaren Dido y Eneas. En el bosch las gojas de Mirmanda, de Vallespir y d'Alberas, oviraren el passatge d'Hannibal. En el bosch el trist Dant trobá'l camí del infern. En el bosch estimá Petrarca. En el bosch lluytá Don Quixot. En el bosch jugavan las napeas, las driadas y las hamadriadas, y'ls sátirs contemplavan ab beatitut sas nuelas bellíssimas, y entre'ls arbres protectors ressonavan besos y riallas, y ab las corredissas dels peus blancs de las ninfas cruihan las fullas caygudas, mentres las fonts cantavan ab dolcesa. En el bosch las baccants corrian nús dessota las glassas transparents, ab els llarchs cabells desfets, tocant cimbals, flautas y tabals, ab crits y gemechs de folla voluptat, empaytadas pels sacerdots de Bacus adornats de garlandas. En el bosch els druydas, al entorn de las vellas alsinas sagradas, reverenciavan la Naturalesa. En el bosch

els sants penitents pregavan per la salvació del home. En el bosch els satanistas hi celebraven sas disbauxas monstrosas.

En el bosch s'hi han desenrotllat escenas poètiques, fantàstiques: la imaginació'm suge-reix una successió de visions boscanas.

Veig, entre las euras de las alsinas, la ninfa preferida dels deus y dels boscos, rossa, blanca y esbelta; sembla feta de lliris, de gesamins y de neu, sos llabis son dugas rosas. La seva veu, dolça y cristallina, crida als ecos del bosch que responen alegres. Els genis misteriosos dels arbres devallan per'ohirla: las altrás ninfas, coronadas de pàmpols, ab xiscles joyosos, corren pel bosch.

Aplegadas, voltejan totas una sardana ayrosa, ab música d'auells y murmuris de fullas. Sobre sos caps giravoltan altrás sardanas de papallonas violadas. Y quan els vells arbres brandan ab gravetat sos plomatjes conmosos per las veus d'alegria qu'ouhen, el rogall d'una trompa de cassera esclata entre la verdor del bosch.

Las ninfas se fonen y volan per l'espai: com flochs de llana s'esquinsan en la brancada, hont moren poch á poch las veus de la sardana...

Veig el bosch dormit. El vent hi xiula furiosament, y la nit fosca extén son mantell d'estrellas. Els correchs negrosos semblan golas de monstrosas feras, obertas per la fam. La celistia ilumina'l bosch débilment y'ls arbres tremolan.

Es l'hora en que las fadas desitjosas de volar ixen de llurs balmas, ab las trenas blau-verdosas desfetas. Lliscan per demunt dels estanys y dansan gentils al so de liras invisibles. Y quan las fadas reposan y las liras restan silenciosas, el vent que udola fa brunzir en las cordas veus planyivolas, com febles sospirs de donzella malalta... L'aua omple'l cel de tintas rosadas, y la càmpana d'alguna hermita llunyana esclaya á las fadas. Fugen aquestas esporuguidas envers llurs balmas, y las clarors de l'aubada apagan els resplandors de sas cabelleras blau-verdosas...

Veig el bosch aclarit per lluhentors infernals. Sonan las dotze batalladas de la mitja nit. De la brossa, dels matolls s'alsan els esperits malignes. S'alsan dimonis y monstres

y, ab planys, crits y veus extranyas, van pujant y patint pel dur rocám. Per l'espai volan olors de sofre y de malehits perfums, y un espantós torbellí de fumaredas negrencas se dibuixa sobre'l cel sinistrament roig.

Ab extranya cridoria van arribant las bruixas: sos nassos son cargolats; sas cabelleras, grisas; sos pits, llargaruts y negres. Entre flamaradas ardentes, ab banyas y barbas de cabra, renegant y malehint, van apareixent els diables. Els fochs-follets descriuhen zichs-zachs, s'entortolligan pels caminals, botan sobre las pedras, lluminarias dels esperits malignes.

Y sento, dintre de l'ànima, la horrorosa cansó del torb infernal, á través del bosch malehit...

Veig el bosch aclarit per la llum d'un capvespre estiuhench. Aquest tremola com una boyra d'or á l'horitzó. Formas indecisas y puras flotan entre'l fullatje. Hi llubeixen ulls tan blaus com cels de maigs serens, llabis encesos y cabells negrissims: s'hi encreuhan dalés de joya, aromas sensuals, veus divinas y besos palpitants. Tot canta y remoreja, tot alena. La cansó del Amor omple'l bosch ab els seus ritmes amplissims. Las llargás túnicas—de rosa ó de violeta—produheixen, ferint la verdor de las fullas, vibracions aladas y lleugeras...

Avuy l'antiga poesia dels boscos es morta. Els poètics aixams que'ls poblavan han fugit. Un vent de veritat, d'análisis y d'observació, ha escombrat las divinitats mitològiques, els temples sagrats y las llegendas. Tot ha volat y s'ha fos. Y avuy en els boscos hi ressonan solzament els cops de destrál dels llenyatayres y peladors, y'ls trets dels cassadors, y'ls lladruchs dels gossos casayres...

Peró'l bosch será sempre'l temple de la música. En el bosch hi cantarán sempre'ls grans músichs. Hi cantarán els trons, els auells, las fullas, els torrents, las fonts, el torb, l'oreig...

INCONSCIENTS

L'inconscient es un sér negatiu, y en general, podem afirmar que tots som inconscients d'un ordre moral superior. Per això el problema consisteix en acostarse tot lo més possible al gran maxim de consciencia o siga de omniscencia. Clarament dellindats els camps morals en que's mou la humanitat solzament ne trobem dos: el dels conscients y'l dels inconscients; de terme mitj no n'hi há. La indiferencia no existeix: l'home o coneix o no coneix. Si coneix afirma, si no coneix nega, y'l coneixement á mitjas no es sinó un desconeixement. La indiferencia no es sinó una paraula inventada com tantas altrás pera dispensar hipócritament la ignorancia. Indiferencia equival á manca d'opinió, á acceptació sense preferencia del pro y del contra d'una qüestió, y això no es possible sens una ignorancia absoluta de la mateixa. L'esperit del home es una balansa, de la que baixa més el platet que té més pes; l'equilibri es una negació. Es més, l'equilibri del pro y'l contra de las qüestions no es objectiu, perque la qüestió o es una cosa o es altra, sinó subjectiu, degut á la ignorancia d'arguments dels dos extrems, o del verdader.

L'inconscient no es un sér merament passiu, no es un cero á la esquerra que solzament ocupa lloch sense donar ni treure valor, sinó una xifra ab signe menys, o millor un cero qu'enarborá á sa dreta l'apostrof de la seva *existencia, sociabilitat*, que fa convertir en decimals las cantitats que'l segueixen. Perque l'inconscient té forma humana y se relaciona com el conscient, y aquesta existencia y sociabilitat fa que sa inconsciencia se traduixi en actes que li donan valor, es clar que negatiu.

Si anessim á esbrinar la causa de la inconsciencia la trobaríam en el desconeixement del verdader concepte de la vida, qu'es la suprema ignorancia y la causa de todas las ignorancias. Homes hi há que desenrotllan la seva existencia sens haverse donat compte d'ella—millor dit; perque lo que deu admirarnos es la escepció—homes hi há que s'han arribat á donar compte de sa existencia! Yaquells qu'existeixen sense saberho, son estómacs atrofiats que per més aliments

que se'ls hi donguin, res assimilan, res els aprofita, tot els enutja. Per això trobarém personas *instruhidas*, perfectament inconscientas, y personas que sense saber llegir ni escriure, *viuhen*, malgrat sa vida se desenrotlli en un cercle limitat; el cas es que *viuhen*.

Quan la inconsciencia va acompanyada d'instrucció es més o menys negativa, segons siga major o menor aquesta, en proporció directa, aixís com també en proporció directa la consciencia es més o menys afirmativa segons el grau d'instrucció. A primera vista sembla incompatible la existencia de la instrucció y de la inconsciencia, però no ho es si s'entén la instrucció tal com s'entén y's dona avuy dia. Instruhir es ensenyar cosas externas, y pot conèixer tot lo del món y ésser inconscient, perque la consciencia es el coneixement de lo intern. Gráficamente: la consciencia es un cercle trassat ab un compás; la inconsciencia una linia oberta o tancada trassada á la babalá. La instrucció es l'espai comprés dintre la linia. En la consciencia hi há Jo, hi há centre, hi há punt de partida. Un home conscient ab gens d'instrucció, existeix propiament, es un punt, però visible; un home inconscient *no existeix* propiament dintre l'espai que tanca la linia d'instrucció per gran que aquell siga; no es punt, perque la linia trassada al etzar no té centre equidistant.

La inconsciencia es un desconeixement absolut de la vida, del seu motiu inicial y del seu *com actual*; y'l remat de sérs ab forma humana que constituïx el seu regne, es el que resta foras al moviment de progrés que verifícan els conscients. Perque l'inconscient no coneixentse, no té noció de la dignitat humana y es pasta d'esclau y de cabo de vara dels conscients; pot ésser un gran matemàtic y en l'ordre moral formar en la casta dels imbécils, pot ésser un gran mecànic y no ser sinó un tornillo més de sas màquines, pot ésser un gran coneixedor d'idiomas y no ser sinó un intérprete. En la balansa del judici final no són pecats y virtuts lo que s'hi pesarán, sinó actes de la vida, y'ls inconscients, els que han passat pel món sense guaytarse á dintre, anirán de dret al infern ab todas sas fórmulas, sas classificacions y posturas de pseudo-sabis. Un infern ahont

també hi anirán las maletas per molt que hagin viatjat y'ls llibres per moltes cosas grans que digan en sas páginas. Infern que ja sofreixen durant sa marxa pel món, ab totas las penurias de la vida, ab cap de sos goigs, de sas alegrias, de sos ideals.

Els inconscients son els *arribats* al darrera del que lluyta pera mofarse d'ell restant inactius y estorbant.

Un jorn vaig veure son simbol. Era una mitjdiada d'estiu y'l sol queya á plom sobre la platja. El mar semblava un bassal de plata fossa; el poble y las montanyas del devant de la badia tremolavan darrera de la evaporació; feya calor. A trench d'aygua, un pescador, la cama nua, la canya á la mà, l'esguart fixo en el suro, abstret en sa feyna rebia sobre si'ls xardorosos raigs del sol. Un vehí del poble que's passejava per la carretera s'hi atansá, se li assegú al darrera y passá mitja hora contemplant sas manobras. Al cap de mitja hora ne comparegué un altre y feu lo mateix. Un silenci absolut regnava en el grupo, fins que fou trencat per un dels arribats que digué al altre somrient:

—Miréu que's necessita humor pera venir á pescar ab aquest soll—

Véusels aquí'ls inconscients que á la platja de la vida s'asseuhen darrera del que lluyta ab millor ó pitjor ormeigs y amparant el mateix sol no frueixen igual goig. Ni's donan compte del sol qu'amparan: per aixó no viuen.

Homes de cranis de concas buydas com l'esperit malaltis qu'enclouhen!

LA ROSO

Evocavam, entre amichs, recorts de nostra juvenesa, per dissort ja acabada. Un dels amichs, alt, fort, ab grossos bigotis grisos, digué:

—Un dels successos que sempre més he recordat, es la meva... *vamos*... las meas... *relacions* ab la *Roso*: ¿vos en recordéu?

—Si—varen dir alguns.

—No—respongueren els altres.

—Donchs bé: ho explicaré á n'els que no ho sápigán. Jo tenia allavors vintivuyt anys, alguns quartos y certa experiencia del món. Però'l meu defecte principal eran las donas.

—Y ho es encara—afegi un dels presents ab veu baixa.

—Era un dimars de Carnaval y jo baixava per la Rambla, donant empentas y rebentne. Al arribar al carrer Nou la gentada m'obligá á deturarme. No'm va saber pas greu. Vora meu una xicota d'uns divuyt anys, parlava y reya ab dos jovenets, ensenyant unas dents netas y blancas. Sos ulls negres espurnejavan maliciosos. Era alta, primeta y elegant. Me va semblar qu'era francesa. «Una *conquista* barata», vaig pensar. Y aixís resultá: li vaig fer un signe, y ella, despedintse al moment dels dos jovenets, se'n aná carrer Nou endins, seguida d'un servidor de vostés.

Aviat ens varem entendre. La *fil·le* se deya *Roso* y era de Marsella. Enrahonava una barreja extranya de francès, provensal, catalá y castellá, deliciosa. No vaig trigar á compendre que sota'l seu aspecte ingenuu y senzill amagava un caràcter ferm y decidit, y que'ls diners li agradavan molt. Era d'aquellas donas que's saben fer seus á n'els homes: carinyosa, flexible y lleugera, els seus brassos estrenyian ab forsa y'ls seus petons cremavan. Tenia'ls llabis molt vermells y se'ls mossegava sens repós.

Per més que's digui, l'home al costat d'una dona es sempre un ignorant. Figureu-vos que'm vaig arribar á creure, després de moltes visitas, que la *Roso* m'estimava de certa manera. Jo ja no li donava cap diner, y ella tampoch me'n demanava. ¿Quina proba millor que aquesta? Aixís seguiren las cosas fins que un dia vaig tenirme d'anar de Barcelona, estantne tres mesos fora. Al tornar la primera visita la dedico á la *Roso*. Pujo la escala, truco á la porta del seu pis... m'obren...—¿La *Roso*?—dich jo mitj rihent.—No viu aquí,—me responen.—¿Ahónt viu?—pregunto esglayat.—No ho sabém...—y'm tancan la porta. Sens dubte la nova vehina no seguia la professió de la *Roso*. La seva indignació prou m'ho demostrava.

Llavors vaig compendre la falta que la *Roso* m'feya: la volia, la necessitava de to-

tas maneres. Vaig preguntar al pis de baix, vaig regirar certes cases ahont ella acostumava a anar, y a la fi, quan ja comensava a perdre las esperansas, trobo una seva amiga y companya d'ofici. —¿Sabs ahont viu la *Roso*? —*Oui, monsieur, elle está retirada; viu ab un senyor á la rue* tal, etc. —*Merci bien*, —y me'n vaig content. Ja sabia'l que volia.

Al dia següent, cap al *Ensanche*. Amunt, amunt, fins á la vora de Gracia. Arribo á la casa, una casa petiteta y bufona. «Heus aquí, vaig pensar, un bonich niu de tortoretas». M'instalo á la portalada de devant. Tot era qüestió de paciència. Tocan las deu, tocan las onze... y res. La paciència'm comensava a mancar. Per fi, á quarts de dotze, s'obra la persianeta... Creyeume, el cor me va fer un salt. En el balcó, il·luminat espléndidament pel sol hermós de primavera, la *Roso* aparegué, tancant els ulls enlluhernats y cubrintlos ab sas manetas llargues y fines. No havia perdut l'afició de llevarse tart. Jo, allavors, vaig deixar caure'l bastó, que produhi un fort soroll sobre l'acera del carrer silenciós. La *Roso*'m vegé, juntá las mans ab admiració... y'm feu signe de que baixava desseguida.

Vint minuts després devallá vestida elegantment; surti á la portalada y'm signá que no li digués res en aquell moment. La portera rondava per la entrada... y tots sabéu lo que son las porteras. Se'n aná carrer amunt y jo, boig d'alegria com podéu suposar, vaig seguir-la. Quan arribá á un camp desert s'aturá. Qu'ns en varem dir de coses! —*Mon cœur! Vida meva! Ma chère Roso!* etc., etc. — Fins crech que'ns abraçarem. Me va prometre que al dia següent vindria á casa meva. El seu senyor —era un *mulato*— s'havia tornat ximple: era un gelós y un criatura. —¿Tu no'l *connais pas*? Encara no té divuyt anys, però es molt rich. —

Quan vaig separarme de la *Roso*, la meua alegria era inmensa. Al entrar á casa vaig treurem el barret devant del porter y vaig fer caure á una senyora. La estona'm passava ab la mateixa rapidesa que passa pera un nen la diada dels Reys. A la nit no podia estar quiet. ¿Donchs qué faré? Cap al teatre.

Acabat el primer acte, vaig alsarme del silló. ¿Y qu'es lo que vaig veure? La *Roso* ab un *sombrero* colossal que m'ensenyava

las sevas dents blanques y fines. Vaig acostarme, m'allargá la mà... y ohi de prompte una veu tremolosa que'm deya: —*Cabayero, ¿quién é uté pala pelmitilse semejante libeltade?* —Al moment vaig girarme y vegi á un *mulato* d'uns disset ó divuyt anys, petit, xato y pelut que arribava sofocat dessota una clenxa correctíssima. —*Caballero*, —li vaig respondre, —¿y usted quién es para hablarme en tales términos? —*Yo soy* —aquí's feu un embolich— *yo soy... yo... é uté un sinbergüensal*! —Al sentirme tractar aixis per aquell tanoca, vaig alçar la mà, deixantla caure sobre una de las sevas galtes. S'armá un escàndol. El *mulato* volgué tornar-se, però vaig subjectarlo. Me semblá que la *Roso* volia desmayarse. La gent ens voltá y per fi vaig deixar anar al *mulato*. —*Salga uté á la caye*, —me digué, y surti. Jo vaig seguirlo, la *Roso* vingué darrera meu plorant... y, cap municipal! No sé si'l *mulato* m'esperá al carrer: lo cert es que no'l vaig cercar. —¿Qué fem? —me digué la *Roso*. —Mira, —vaig respondre-li, —cap á casa.

Comensá pera mi un temps deliciós. La *Roso* cada dia més carinyosa y enamorada, al menys aixis m'ho creya, omplia la meua vida de joia. Cap al tart surtiament tots dos ben agafats pel bras ab gran indignació dels vehins... y del pòrter, qu'ab prou feynas me saludava. A la nit, al teatre ó á passejar pels carrers solitaris. Quina vida!

Peró, ay! tot en el món té de tenir fi. Ho confesso: la *Roso* comensava a cansarme. Y ella també's fastiguejava al meu costat. Pel carrer no'ns deyam res, y en el teatre'ns adormiam. Varem surtir de Barcelona y, malgrat la bellesa dels paysatjes y l'alegria del cel d'estiu, tornarem aburrits de debó. La cosa ja no podia durar, però jo no sabia com acabar-la.

—¿Y com va acabar? —preguntá un present.

—Veuréu. Ens trobavam una nit al teatre. Jo badallava y la *Roso* també. De prompte'l seu rostre s'anima, els seus ulls brillan alegres y apareixen per vegada milioníssima aquellles dents blanques y petites que tant m'havian encisat un dimars de Carnaval, però que ja no'm produhian cap efecte. ¿Qué deu ésser tot això? Y pel passadis del mitj avansa'l famós *mulato* tractant de donar (sense conseguirho) á la seva fesomia un as-

pecte resolt, y refilantse las puntas d'uns bigotis imaginaris. Ho vaig comprendre tot. Quan el *mulato* fou a la nostra vora, mirant-me ab ayre que volia ésser provocatiu, vaig alsarme y saludantlo atentament li vaig dir: —*Caballero, cedo a usted mis derechos sobre estas dos butacas... y sobre la señorita que ocupa una de ellas. Beso a usted la mano.* —La boca del *mulato* s'obri d'orella a orella: la *Rosa's* quedà de pedra. Y vaig tornar a saludar, anantmen molt serio. Heusaquí'l final d'aquesta historia. —

FRANCESCH OLIVER.

LAS REPRESENTACIONES DE BAYREUTH

II.—L'ANELL DEL NIBELUNG

La impressió que produheix aquesta obra grandiosa, vista tal com se té de veure, en quatre dias seguits, es formidable, perque aixis s'abarca tota la ferrenya magestat de tan inmens bloc artistic, de concepció trágica tan horriblement hermosa. L'acció dramática general s'ovira com avansa, a poch a poch, ab calma sobirana, a través de tots els epissodis que aci y allà brollan, com branques d'una mateixa soca, en las diferentes jornades en que la Tetralogia's divideix, y a mida que passen els dias, el conjunt se va agegantant paulatinament fins a arribar a esclatar ab esparveradora potencia trágica en las darreres y colossals escenas de l'última jornada.

En *L'or del Rhin* se'ns presenta la exposició del drama formidable ab relleus cantelluts d'esculptura primitiva, embolcallada ab innocències seductores de rondalla, ab fosques dats horribles d'ensomnis malaltissos y ab tota una sinfonia de llums y de colors, contensiva de tots els elements primordials de la Natura, com factors principalissims de l'obra escénica. Tot seguit ens ullprenen las verdosas transparencies del fons del Rhin, clarejadas saptadament per las roentas resplandors del or benhaurat. Aquestas se barrejan ab las rojors matinals que clarejan, entre'ls esqueixos de boyra, las altituts augustas del Walhalla, prompte esmortuhidas per las emanacions sulfúricas del rojench Nibelheim, ab totas sas lluentors de forn y sas cabelleras de gaspiras, aviat esvahidas per las nuvoladas tempestuosas que'l martell de Donner esborgeix y purifica, fent brollar de la roca la sinistre blavor del llamp y llençant després demunt de las serenitats capvesprals de la volta blava la curva lluminosa en la que hi brillan tots els colors del espectre solar, al temps que del fons del Rhin

ombrivol muntan els planys de sas fillas y'ls Deus se'n van magestuosament vers la estada superba que dalt dels cims brilla ferida pels raigs del sol ponent.

Dintre d'aquest medi purament natural, se comensa a remoure la lluyta de la astucia y de la forsa pera conquerir el poder suprem simbolisat per la possessió del anell fatal. Es impossible assaborir tot el valor dramàtic de las altras jornades de la Tetralogia sense fonamentar la seva audició en una representació previa de *L'or del Rhin*, donchs sabut es ja de sobras que tot el brancatge esplendorós de *La Walkyria*, del *Siegfried* y d'*El capvespre dels Deus* arrenca d'aquest tronch primordial, quinas arrels s'arrapan, cubertas per las ayguas del Rhin, en el rocàm aurífich que li serveix de llit.

¿Què'n dirém de las bellesas dramáticas y musicals de las esmentadas obras, que no siga ja conegut y apreciat universalment? Sols podém afirmar que vistas a la escena de Bayreuth, prenen tot el seu valor positiu y asoleixen totas las sevas proporcions gegantinas.

La interpretació que *L'Anell del Nibelung* ha obtingut aquest any, se pot ben bé calificar d'admirable, arribant a ésser perfecta en algunas de sas escenas culminants.

El paper de Wotan ha estat a càrrech del famós artista Theodor Bertram, qui ha fet una encarnació magnífica del sobirà dels Deus. Veu, figura, potencia dramática, intensitat de sentiments é intenció en el dir, tot li serveix a n'el celebrat baritono pera donarnos un Wotan irreprotxable. Nosaltres l'hem trobat colossal en el segon acte de *La Walkyria* y molt just en tot el *Siegfried*. La Brünilda ha estat interpretada per la Ellen Gulbranson, qu'es una gran actriu y una cantant eminent. No cal afegir que fa una Walkyria espléndida, que per nosaltres está inimitable en totas las grans escenas finals d'*El capvespre dels Deus*, desde qu'arriba als dominis dels Gibichungs, especialment. La part de Siegfried l'ha desempenyada'l tenor Ernest Kraus. Aquest artista, dotat d'una veu magnífica, es un actor apreciable qu'interpreta l'héroic a la seva manera y en la major part de las escenas hi está molt bé. La Wittich (que per cert es molt hermosa) fa una Sieglinda deliciosa, lo mateix que la Reuss Belce, una Fricka plena d'austeritat y magestat alhora y una Gutruna en extrèm seductora. En Burgstaller, qu'en *L'or del Rhin* fa'l paper de Froh d'un modo exquisit, ens ha donat un Siegmund eminentment dramàtic. Aquest artista a nosaltres ens agrada molt. Si sa veu estés a l'altura de sas condicions de actor, ja fora l'ideal.

La Schumann-Heink fa una Erda plena de misteri y una Waltrauta molt justa. En Schütz, l'Elmblad, en Bender, y en Lohfing fan a conciencia las parts de Donner, Fafner,

Fasolt y Hunding, especialment el segon y'l quart, que son dos bons artistes. En Perron fa un Gunther ple de magestat y de noblesa, y en Mayr un Hagen tenebrós y sinistre.

La Pewny es una Freia molt acceptable, lo mateix que las artistas que cantan las Fillas del Rhin, las Walkyrias y las Normas. En Briesemeister está admirable en el paper de Loge y en Friedrichs y en Breuer, inmensos, maravillosos, perfectes en els personatjes dels nibelungs Alberich y Mime. No hi ha paraulas per alabar com es degut, el treball escénich portentós d'aquests dos artistes. Qui no ha tingut la sort de veurels y de sentirlos, no sap pas lo que son aquests dos personatjes tant importants. Y pensar qu'en *certs teatres* se solen confiar á partiquins insignificants!...

La part del aucell del bosch, ha estat á càrrech de la Destinn, la celebrada cantant berlinese que fa la Senta en *L'Holandés errant*. Es en val manifestar que va ferho molt bé.

Els chors d'homens, magistrals en la gran escena del segon acte d'*El capvespre dels Deus*. Quin color!... quina vidal... quina animació!... Ab quina fréstega impaciencia anavan comentant las irónicas frasses de Hagen! Com ressonavan sos escuts d'arám y de pell, colpejats furiosament per sas masses de guerra y sas curtas espasas! Ab quin entussiasme aclamavan á Gunther y á sa esposa! Y ab quin interés y vritat dramática prenian part, ab el de donas, en las emocionants escenas que hi ha fins al final del acte. De tot aixó si que's que han vist *El capvespre* no més que al Liceu de Barcelona, no'n tenen idea... com tampoch (ara que hi ve bé, ho consignaré) de tot el reste de l'obra, donchs de la manera deplorable com se'ns presentá, barrerament mutilada y esquarterada, ab escenas capdals y personatjes suprimits per complert y ab una divisió d'actes inverossimil, era una parodia cursi y sense solta del veritable *Götter dämmerung* que'ns han donat á Bayreuth.

La orquesta, baix la direcció d'en Siegfried Wagner, molt bé, com sempre, especialment en *El Siegfried* y en *El capvespre dels Deus*. El primer acte d'aquell fou tocat ab una animació y una vida extraordinarias; la gran página musical que precedeix al despertar de Brünnhilda, fou dita ab un apassionament immens, y tot el viatge pel Rhin, una maravella d'execució.

La representació escénica de *L'Anell del Nibelung*, complicadíssima y difícil per no dir impossible, es á Bayreuth molt seria, molt adequada y, en la major part dels quadros, admirable. Lo que crida poderosament l'atenció, per el qu'está acostumat á las patotxadas del Liceu, es la encertada combinació de las llums y la justesa y cuydado ab que las mutacions se verifícan, sense cap ensopegada d'aquellas que solém veure al

Grrrrnnnn Teatre. Els quadros de la Tetralogia que més ilusió'ns han produhit á Bayreuth, son: en *L'or del Rhin*, tot el primer quadro, quina acció, com es sapigut, se desenrotlla en el fons del riu esmentat. Els moviments ascendens, descendens, circulars y ondulants de las tres fillas del Rhin, produheixen la ilusió de que nedan y capbussan com peixos. La llum grisenea veridosa que ilumina la escena, arrodoneix poderosament el quadro, d'un encis gran. Tot el de *Nibelheim*, es presentat ab una realitat esparveradora. La caverna, plena d'emanacions sulfúricas, de vapors esblaymats y de rojas flamaradas, ahont trevallá tot el formiguer de nibelungs, sota'l fuet del rebassut Alberich, fa un efecte gran, lo mateix que sas transformacions màgicas. També en aquest quadro, el secret de la ilusió que produheix, es la encertada disposició de las llums.

En *La Walkyria*, la decoració del segon acte y tota la presentació del mateix, es d'un efecte magnífich. La escena de la tempestat y del combat de Siegmund ab Hunding, junt ab las aparicions de Wotan y Brünnhilda, fa veritablement fredat, donant al espectador tota la esgarrifansa trágica esquiliana que té aquell segon acte magnífich. En el *Siegfried*, lo que, á nostre entendre, está més bé, es tot el primer quadro del tercer acte y tota la mutació, quan Siegfried, després d'haver mitj partit la llansa de Wotan, s'enfila ardidament serras amunt, fent ressonar son corn. La ilusió es gran. El foch va baixant, baixant de la montanya com si volgués deturar la marxa victoriosa del héroe y la mutació's realisa ab art incomparable.

En *El capvespre*, va agradarnos moltíssim tot el quadro de la cassera, del que tampoch n'hi há idea á Barcelona, y sobre tot, la magnífica posta de sol que presentan, mentres Siegfried conta sas gestas, aixis com també tota la escena colossal de sa mort y la marxa fúnebre, quina impressió, vista á Bayreuth, es realment immensa, d'una desolació y desconsol gran. També tot el grandíós quadro final produheix una emoció terrible per la serietat y veritat ab que's fa, se canta y's presenta.

Lo que crida poderosamet l'atenció, es la propietat ab que vesteixen y's caracterisan tots els artistes. Está molt bé'l que representa'l deu Loge, quina continua mobilitat li dona l'aspecte d'una flama que corre per la escena. Els dos gegants están inmensos, ab sas toscas pells, son caminar feixuch, sos ulls d'esparver y sas cabelleras abundosas. L'Alberich, grassot, rebassut, ab cara de singlar, no pot estar millor, lo mateix que'l Mime, també de curta estatura, ab aspecte d'oragutà revellit. Es un prodigi aquest Mime! Tinguerem el gust d'abracar y felicitar á l'Hans Breuer, artista vienés qu'es el qu'encarna aquest tipo d'una manera esparverado-

rament justa. Potser no hem vist may en el teatre una cosa semblant!...

Wotan està esplèndidament vestit y caracterisat sempre, especialment ab el trajo de combat que du al segon acte de *La Walkyria*. Siegmund també està molt bé, lo mateix que Hunding. Siegfried era un xicotàs sapat, musculós, un gegant adolescent, un Hércules jove. Gunther no podia estar millor, al igual que Hagen, ab son rostre cadavèrich, son trajo fosch, son elm cimejat per un llançardai x y son caminar calmos y reposat.

Las Walkyrias eran veritables Walkyrias, ardidias com aligas, corrent y trescant per las rocas, ab ardidesa felina, brandant sas llansas y enlaurant sos escuts sens encaraments d'escenari, lo mateix que las Normas, severas y misteriosas, y que las Fillas del Rhin, joguilloas y animadas.

III.—L'HOLANDÉS ERRANT

Tòcans ara parlar de las representacions de *L'Holandés errant*, ò siga *El vaixell fantasma*. Aquesta obra, de las primeras de Wagner, ab tot y la factura d'òpera meyerberiana, que bon xich la desfigura, porta ja en son fons tot l'esperit del drama lirich, somniat y realisat per son autor. A Bayreuth se representa seguida, sens intermedis, y aixis pren un aspecte de rondalla de mariners en alt grau enciser. Cal confessar que la seva execució dramàtica, musical y escènica quasi arriba a la perfecció y produheix una impressió fondíssima.

La Emmy Destinn fa y canta una Senta adorable. Figura, gestos, bellesa, veu esplèndida, mestre en l'art del cant, tot, tot contribuheix en ella a que puga darnos aquesta Senta ideal, perfecta, justíssima. Ab quina concentració, ab quina melangia d'iluminada diu y canta la hermosa «balada» del segon quadre! Es un tebi raig de sol que filtra a través de las boyras dels mars del Nort.

L'eminent actor y gran baritono Antón van Rooy dona la ilusió complerta de que un se troba devant de la llegendaria figura del mariner condemnat. No pot estar millor. Com diu tot el seu paper! Ab quina tristesa més fonda acciona y camina! Quina expressió més dolorosa y alhora resignada se dibuixa sempre en son rostre pàlit, enquadrat per una cabellera de cadavre! El seu vestit negre té quelcòm de las tenebras tempestuosas de las llargas nits oceàniques. Quin gran artista es en van Rooy!...

En Kraus y en Borgmann cantan y diuen molt bé la part de Erik. En Knüpfer presenta admirablement el bonatxas Daland, lo mateix que la Schumann-Heink, deliciosa en la comare Mary, y en Brozel, que canta ab molt de gust la part del pilot.

Els chors, esplèndits. Cantan ab una vive-sa y una alegria grans els de mariners del

primer y tercer quadre, y ab un colorit y elegancia extraordinaria l'hermós chor de filadoras del segon.

Creyem balder consignar que *L'Holandés errant* es presentat a Bayreuth d'un modo magnífich. Tota la tempestat del primer quadre, ab el fondejament del vaixell de Daland, l'arribada soptada y misteriosa del vaixell fantasma y la marxa d'aquell, al final, mentres apunta'l dia clar y seré, produheix una gran ilusió. La cambra de la casa de Daland, en el segon quadre, de molt caràcter y molt ben iluminada. Totas las escenas fantàstiques del ultim quadre, magníficament presentadas ab gran justesa y riquesa de llums y de detalls. Tampoch cal dir que l'obra es vestida y caracterisada, per tots els que hi prenen part, ab una propietat irreprouxable.

La orquesta, dirigida per en Félix Mottl, portentosa. La famosa sinfonia es portada ab una magestat y brillantor corprenedoras.

Aquestas son, transcritas ab més ó menos acert, las impresions que'ns han produhit las representacions del *Parsifal*, de la *Tetralogia* y de *L'Holandés errant*, donadas aquest any en el *Bühnenfestspielhaus* de Bayreuth, que han sigut presenciadas per una nombrosissima concurrencia, entre la que hi figuravan, además de Madame Cossima Liszt, filla del gran músich y pianista eminent, y viuda del genial Mestre, ab sa filla Eva, els mestres Humperdinck, Hey, Nikisch y Chevillard, la célebre cantant Adelina Patti, la Grandjeau, de l'Opera de Paris, el Canciller Imperial, Comte de Bülow, molts individus de las familias reals de Baviera y de Fransa, y una nodrida representació de l'«Associació Wagneriana» de Barcelona, donchs hi havia en el teatre el seu Director artístich Antoni Ribera y ls socis de la mateixa senyora Mata de Soler, senyors Soler, Deu, Uriach, Solá, Raventós y'l que aquestas ratllas escriu, no faltanthi tampoch un bon contingent de barcelonins, entre'ls quals recordem a las senyoras Juliá, viuda de Mata, ab sa filla, Boda de Vidal-Quadras, y als senyors Mata y Pons, Mata y Juliá, Vidal-Quadras, Bertrán y Morelló.

Catalunya ha estat la regió espanyola que més contingent d'espectadors ha donat aquest any a las funcions de Bayreuth.

Demà surtim cap a Munich per assistir a las representacions del *Lohengrin*, *Tannhäuser*, *Els Mestres Cantors de Nuremberg* y *Tristan é Isolda*, que's donan en el Teatre del Princep Regent de la mateixa y de las que'ns dirém alguna cosa la setmana entrant.

Bayreuth, 20 d'agost.

BIBLIOGRAFIA

R. Foulché-Delbosc.—ABRÉGÉ DE GRAMMAIRE CATALANE.—Barcelona.—«L'Avenç». 1902.

M. R. Foulché-Delbosc, autor del *Abrégé de grammaire espagnole* y del *Abrégé de grammaire portugaise*, ha realitzat un gros servey pera facilitar l'estudi de nostra llengua als estrangers al donar a llum el llibre que'ns ocupa; ahont s'hi fa un regular estudi del català respecte'l francès.

Se divideix en setze capítols: el primer tracta de la pronunciació del català, figurant-la en francès, senyalant l'alfabet, els accents, las vocals y consonants, etc.; segueixen els demés capítols ocupantse dels articles, adjectius, verbs, adverbs y demés, y acabant ab el darrer capítol parlant de la Sintaxis.

D'agrahir son llibre com aquest per l'interès que demostren envers nostre poble y pel servey que li poden proporcionar; per tant, devém remerciar a son intelligent autor, ensempe que recomanar l'obra al públich.

X. V.

REVISTA DE REVISTAS

La Rassegna internazionale, Roma (números del 1 y del 15 agost).—Publica, entre altres, un article ab ilustracions de Guido Gasperini, *Intorno alle origini del melodrama*; un treball de Sem Benelli parlant d'un nou llibre de Luciano Zúccoli, y un altre del Proff. A. Giannelli, *La Signora Blavatski e la teosofia*. *La Visitazione*, versos de Vitaliano Ponti, y un altre treball de Nino De Sanctis, titulat: *Le Violette di Parma*.

Præco Latinus, Philadelphia.—En el darrer nombre rebut d'aquesta important revista, se dona compte de la mort del poeta Verdaguer en termes que la falta d'espai no'ns permet reproduhir, y dona compte també dels nostres suplementes respecte a *L'Atlàntida* y a la mateixa mort de mossén Cinto; en lo demés, el nombre que'ns ocupa es tant interessant com tots els demés qu'han surtit del esmentat periòdich.

L'Européen, Paris.—Publica aquest periòdich els article següents: *L'art protestant au pied des Alpes*, per M. Samuel Cornut; *Quelques opinions de Tolstoi*, per M. Paul Armand Hirsch, y *La Francesca da Rimini* de M. D'Annunzio, per M. Mario Schiff, de Firenze, ahont s'analisa aquesta obra del eminent poeta italià, ab certe serietat; diu que Gabriele D'Annunzio ha farsit sa obra de tot l'horror de qu'era capàs, calumniant quelcóm a la Edat Mitja, donchs ha fet pesar la fatalitat grega demunt de sa heroína, qu'es, no obstant, cristiana. El defecte capdal de l'obra es que'l veritable amor no hi juga cap paper. Endemés, aquest periòdich publica altres articles de politica, arts, ciencias y demés.

Arquitectura y Construcción, Barcelona.—Publica hermosos grabats en sos remarcables nombres, e interessants articles dels senyors Joseph Pujol y Brull, M. Vega y March, E. M. Repullés, Rodriguez Codolá y altres.

Revue Hebdomadaire, Paris.—Remarcables articles, entre altres, un de M. Robert Dunier, *Nos écrivains devant Tolstoi*; un altre de Boyer d'Agen parlant de Santa Teresa; *Les Idées au Théâtre*, un interessant treball de M. León Charpentier respecte la poesia y'ls comtes en els negres sud-africans; *Le comique et la caricature dans l'antiquité*, ab grabats per M. Georges Rainville; *Les Mauvais Maîtres*, per M. Jean Carrère, y varias poesias.

La Lectura, Madrid.—Un interessantissim treball ab grabats de don A. de Beruete y Moret, tractant de la exposició d'art flamench primitiu a Bruges; el segon article del senyor Sanz y Escartin sobre la filosofia del anarquisme; una petita semblansa del escriptor italià Antoni Fogazzaro; *Revista Histórica*, per Rafael Altamira, y la corresponent *Revista de revistas* del mes.

Hojas Selectas, Barcelona.—Aquesta interessant publicació conté un triat sumari en son darrer nombre del corrent mes de setembre; entre altres s'hi llegeixen els següents treballs: *Los Ferrocarriles de montaña*, per J. Fowler y C. Ferrer; *El Arte Urbano en Paris*, per C. R. Mulford; una novela de F. Navarro Ledesma, y altres articles de Cels Gomis, L. Biart y Alfonso Pérez Nieva. Endemés avaloran tal nombre hermosos grabats.

Catalunya Artística, Barcelona.—Remarcables treballs de A. Cardunets, Urgell, Angel Montanya, F. Olives Simó, Artis, Surroca, Nogueras y Oller, Oller y Rabassa, Gambús, Viver, E. de Baradat, Roura, E. de Riquer, Arnau y Brichs Quintana.

Revue Franco-Italienne et du monde latin, Nápols.—Treballs interessants de Silveira Netto, Georges de Champdoré, Pétrus Du-rel, Raffaele Sabelli y altres.

Publican també bonichs treballs *Le Ménestrel*, de Paris; *Revista del Centro de Lectura*, de Reus, que dedica un nombre a la memoria d'en Hortensí Güell; *Hispania*; *Universitat Catalana*, ab un nombre dedicat a mossén Cinto; *Revista-Homeopática-Catalana*; *Pluma y Lápiz*; *Boletín de la tarjeta postal ilustrada*; *La Alhambra*, de Granada; *Vida*, de Girona; *Bulleti del Centre Excursionista de Catalunya*, y *Euskalduna*, de Bilbao.

També hem rebut el quadern 11, any II, de *Materiales y Documentos de Arte Español*, remarcable com tots els publicats. Remerciém l'envio.

X. VIURA.

NOVAS

En resposta a la invitació que la *Unió Catalanista* va rebre del Ajuntament ab motiu de las vinentas festas de la Mercè, ha enviat el següent ofici:

«UNIO CATALANISTA.—*Junta Permanent*.—Els pobles que a més de suportar ab indiferencia estulta lo jou d'un regim excepcional encara s'ubriacan ab festas, demostren palesament que no tenen conciencia de la propia dignitat.

Per aixó la *Unió Catalanista*, quina única finalitat es la dignificació complerta de la nostra Catalunya, no pot correspondre al atent convit de V. E. contribuint a las festas ditas de la Mercè que iniciadas y protegidas per l'Ajuntament que presidiu, arrebasaran als barcelonins els honrosos atributs de ciutadà, convertint a Barcelona en inmensa Llatzeria de masells d'ànima.

Lo que ab llealtat tenim lo sentiment de comunicarvos.—Deu vos guardi molts anys.—Barcelona 1.er de setembre de 1902.—Lo President, *Joseph M.ª Roca*.—Lo Secretari, *M. Rocamora*.

Al Sr. Alcalde, President del Ajuntament de Barcelona.»

EN EL TEATRE DE LAS ARTS.

La impressió que'ns causà la representació de l'obra de Octave Mirbeau *Les Mauvais bergers*, molt ben traduïda al català per en Cortiella ab el títol de *Els mals pastors*, fou en extrèmi agradable; no tan sols per l'obra en si y per sa traducció, sinó també per la bona execució qu'obtingué per part de la

companyia Guitart-Llorente. Tots els actors havian fet un detingut estudi de sos respectius papers, qu'executaren ab vera religiositat y logrant que'l públich pogués coneixe l'obra, fentse càrrech de lo que's proposava l'autor.

El públich nombrosíssim, y compost de classe trevalladora, qu'omplia'l Teatre de las Arts segui ab interès y gran reculliment la hermosa obra d'en Mirbeau, no tant sols en las escenas de passió, sinó en las que s'exposavan doctrinas que, per lo general, li eran molt simpáticas. En l'acte quart, quan en Roule exposa son plan y sas ideas, se defensa y ataca als diputats radicals y a la política, el públich escolta ab fruïció y donà a comprendre sa identificació ab las frases del agitador, qu'es un aixelebrat, si, més de una fe admirable y capàs del sacrifici com més tart ho proba.

Sentirem molt que no hi assistissen nostres diputats revolucionaris, qu'haurian pogut comprendre com el poble's comensa a cridar a engany envers ells y sas doctrinas. Sos noms foren repetits per innumbrables bocas, que'ls hi aplicavan las frases d'en Roule.

Felicitém de cor als de las «*Vetlladas Avenir*», societat iniciadora, a en Cortiella, als actors y al públich especialment. Endavant, donchs, en els treballs de propaganda, cuydant d'utilisar sempre obras educadoras, escullint las que no puguin encendre als cervells poch preparats.

De l'obra no'n parlém, puig ja ho feu nostre company Tintorer. Esperém, ara, ab desitj la vetllada del dijous en que s'estrenarà l'obra d'Ibsen *Quan ens despertarem d'entre'ls morts*.—T. M.

Fidel Giró, impressor.—Carrer Valencia, 311.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els treballs se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.—No s'admeten els que no sían inédits.—No's tornan els originals.—Se donarà compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n farà crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any..	8	Pessetas.
» Mitj any.	4'50	»
» Trimestre.	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA: Un any..	9	»
EXTRANGER: Un any..	10	Franchs.
Número corrent..	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins..	40	»
» » sense folletins.	25	»